

perdonança, perdonable, perdonador, perdonant, daça, daça-qui-venga, daça-qui-daça, daçau, daixo-daixo, dali, dali da-li, da-li-brou, dona-li-brou, donafums, donapau, postdata, assidonar.

Dàram, d'origen aràbic, veg. DCEC (ADARME) *Darassanal, assenal, V. drassana Darbat*, hapax de JRoig (*Spill*, 3506), segons sembla amb el sentit de 'atorollada, cap de pardals', i d'origen aràbic, veg. DCEC (ADARVAR)

DARD, 'arma llançadissa', del fràncic *DAROD id., cf. ags. *darōð*, a. al-ant. *tart*, esc. ant. *darraðr* id. □ 1.^a doc.: fi S. XIII, *VidesR*; i una mica llatinitzat (*dardo, -dum*), 967, etc.

«Colp de *dart* hi havia que exia de mà d'almsgàver, que'l cavaller e lo cavall passava tot d'oltra, ab los guarniments e tot», Muntaner (206). En un testament fet a Elna l'any 967 manà el testador «filio meo donare faciatis kaballo --- balanca et *dardum*, scutum et targa» (Alart, *Cartulaire Rouss.*, p. 25). També apareix *dardo* en testaments semblants del *Cart. de StCugat*, de 977, 986, etc. (Bast.-Bass., 772). Indubtablement nom d'arma aportat pels francs que dirigiren la reconquesta de Girona i Barcelona, car en el baix llatí de França a penes es troba en data anterior a aquestes catalanes. També en les *VidesR*: «molt terriblement, senes tot *dart*, la ferí», traduïnt «sine ullo telo percussit» de l'original de Voragine (225.24). «Tantes foren les bombardes, *darts* e passadors, que les veles tenien clavades ab lo arbre de la nau», JoMartorell (Ag. I, 291). «ÇAÇA DE SENGLAR: los *darts* o llançons o estralles: venabulum, spiculum», OPou (*ThPu.*, 57).

DERIV.: *Dardell* [1554; «ballesta, arc --- la sageta o *dardell*: sagitta, spiculum», OPou, *ThPu.*, 172] o *dardill* [1606, doc. de Sitges]: «dos arbres de ballesta; item, nou manads de *dardills*, y en cada manada una dotzena» (BABL II, 18). D'ací un derivat diminutiu *dardelló* o *dardilló*, que sovint ha perdut la *d-* per confusió amb *d'* preposició, i ha pres en parlars pirinencs i gallo-romànics significacions secundàries: fr. mj. *dardillon* «petit dard» [S. XVI], avui «languette pointue de l'hameçon» [1783], en parlars del fr. central *ardillon, ardeïllan*, «aiguillon», «flèche», «pointe de langue de serpent», i norm. *dardillon* «ardillon de boucle» (FEW, s. v. DAROD III, 17a2-12; Jourjon, *RPhilFr.* xxvi, 260ss.); del mateix origen aranès *ardilún* 'pua d'una sivella', també objectes d'aquesta forma en el transport forestal, arag. ant. *dardillo* id., en inventari de 1402 (BRAE II, 222), avui Bielsa *ardillóns* també sivella o mosquetó usada per al transport de troncs i de semals.¹ En el Capcir *ardelló* (*ardelú*) 'peça llarga de ferro que es fica dins l'anella d'una cadena per subjectar un tronc als animals que l'arrossegueu' (Formiguera, 1960); prov. mod. *dardaïoun* «ardillon de boucle, aiguillon» (TdF), Roergue *ardalhou* (> *ordoïllou*) «ardillon, pointe mobile d'une boucle» (Vayssier).²

Dardar partint de la idea de 'disparar-se, llançar-se

al lluny' es va arribar a 'errar, rondar, vagar a la ventura': «mentre ell parlava dels pretèrits i supins o de les oracions per passiva, la meua fantasia *dardava* per les ribes del Ter o de l'Onyar», JqRuyra, «es posà a *dardar* a la ventura», «*darda* que *darda*, d'ací d'allà, feia estaries per no entrar a casa seva», id. (*La Parada*, 104, 151, *Pinya* de R. II, 186); «rodar molt pels carrers sense necessitat», Lab. 1839, «biltrotear, callejar; *vagare*», Belv. 1803; la idea de 'vagabundejar, entretenir-se (anant d'ací d'allà sense arribar a l'objectiu)' és ja la que veiem en l'ex. més antic, S. XIV, de Pere March: «no *darda* pus, qu'en pauch de res desvia» (que *AlcM* dona a tort com a variant fonètica de *tardar*, però no hi ha tal canvi fonètic de la *t-* inicial); en sentit semblant Spitzer, *ASNSL* cxliii, 135. I cf. accs. dialectals franceses en sentit afí al d'aquest derivat: Vendôme *darder* «osciller», Sancoins «sauter», Mons (amb matís més etimològic) *darder* i *arder* «s'élancer, fondre impétueusement» (FEW III, 16a40), fr. mj. *dardiller* «trembler», «vibrer comme un dard lancé avec force»³ (Cotgrave), parisenc pop. *courir comme un dard* «courir très vite». El sentit francès de «lancer en général, diriger» s'ha usat també entre nosaltres: «les seves floretes de cinc pètals *darden* els pistils, coronats de capsetes rosades de pollen», Coromines (*L'Avi dels Mussols*, § 15, en *Joan Apòstol*, p. 215), que no és ben bé el mateix però s'acosta a les accs. recollides per *AlcM* I.

De l'arrel verbal de *dardar*, amb la mateixa deglutinació de la *d-* que hem constatat en el tipus *ardelló/ardillon*, i en Mons *arder* «s'élancer», tenim tot un grup de derivats substantius catalans, de significat evolucionat. L'evolució semàntica és simple en la forma primitiva *dardada* 'tret de dard, ferida, moviment velocíssim d'un ocell', que exemplifica JRuyra («tres pinsans s'havien llançat a l'arbret, ràpids com una *dardada*, *Parada*, 63), però després significa «verdugada de dolor produïda per l'enconament d'una ferida», maestr. (*AlcM*), ara bé això també es diu *ardada* en el Maestrat (GaGirona), i jo vaig sentir *ardées* 'punxades lancinants causades per una picada de serp' a la Serra d'En Galceran (1961).

Aplicant-se *dardar* en particular al vol ràpid dels ocells (Ruyra, supra; *dardanche* «petit oiseau de buisson» a Lons-le-S., FEW, n. 5) d'ací prové també, amb l'acostumada deglutinació, l'eiv *ardada* «bandada de aves» (PzCabrero), «no hi 'via jui de motors / quan els xabecs de la terra / volaven, en pau i en guerra, / com *ardades* de voltors», Is. Macabich (en Villangómez, *Ll. d'Eiv.*, 86), Roergue *ardal* (> *ordal*) «volée d'oiseaux», i d'ací «troupe en général» (Vayssier), que és el significat que ha pres en el nostre mot comarcal *ardat* (Costa Brava i sectors veïns del Maresme i B. Emp.), aplicat encara especialment a moixons i insectes amb el valor de 'eixam, esbart': «l'*ardat* de llagostes de color burell que volaven i saltaven», Víctor Català (*Lenin*, O. C., 981), després també a persones «al voltant de diverses taules, sopaven un *ardat* de parroquians, gent de poc llustre i males traces», JRuyra (*Parada*, 151); «en tenia un